

1 אין אומרים כן אלא **בְּאִיסוּר הַבָּא מֵאֵלַי**, כגון איסור אכילה ביום
2 הכפורים שחל על איסור נבילה, שאף שהכלל הוא שאין איסור חל
3 על איסור, מכל מקום איסור יום הכפורים חל על איסור נבילה מאחר
4 שיום הכפורים הוא איסור כולל, שקודם בין השמשות היה אדם
5 אסור בנבילה ומותר בשחוטה, וכשנכנס יום הכפורים, מתוך שנאסר
6 על ידו בשחוטה נאסר על ידו גם בנבילה, ויום הכפורים איסור הבא
7 מאליו הוא, אבל **בְּאִיסוּר הַבָּא עַל יְדֵי עֲצָמוֹ**, כלומר על ידי אדם
8 עצמו, כגון איסור שבועה הבא לו על ידי דיבורו **לֹא אֶמְרִינָן** שאיסור
9 חל על איסור בכלל.

10 הגמרא מבארת את שיטת רבי שמעון שפטר אם אבל נבילה:
11 **בְּשִׁלְמָא לְרִישׁ לְקִישׁ** המפרש שחכמים מחייבים משום שנשבע על
12 פחות מכשיעור ושאינו מושבע על כך מהר סיני, **מִשּׁוּם הָכֵי קָא**
13 **פְּטַר רַבִּי שְׁמַעוֹן** שהרי סובר שגם על כל שהוא מנבילה מושבע
14 ועומד הוא מהר סיני, ואין השבועה חלה, **דְּתַנִּיא** בברייתא שזו היא
15 דעתו, **רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר**, שיעור **כָּל שֶׁהוּא** בכל איסורי אכילה
16 **לְמַבּוֹת**, משום שבזה עובר הוא על ה'לא תעשה', **וְלֹא אָמְרוּ בְּיַת**
17 **אֱלֹא לְקַרְנָן** בלבד. ושאלת הגמרא: **אֲלֵא לְרַבִּי יוֹהֲנָן**, שמפרש
18 שבועה חלה על נבילה בכלל, **מֵאִי מַעְמָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן**, דְּפְטַר
19 מחיוב שבועה. משיבה הגמרא: **מִיָּדִי הוּא מַעְמָא** – הרי אין טעם
20 לחיוב **אֲלֵא מִשּׁוּם אִיסוּר כּוֹלֵל**, אם כן **רַבִּי שְׁמַעוֹן לְמַעְמֵיהּ דְּלִית**
21 **לֵיהּ** – שאין לו הכלל 'איסור כולל', ולדעתו דין איסור כולל שזה
22 לסתם איסור, שאינו חל על איסור אחר. **דְּתַנִּיא** בברייתא, **רַבִּי**
23 **שְׁמַעוֹן אָמַר הָאוֹבֵל נְבִילָה בְּיוֹם הַכְּפוּרִים פְּטוּר** מחטאת ושראו
24 היה להתחייב על האכילה בשוגג ביום הכפורים, מכיון שכבר לפני
25 יום הכפורים היה הבשר אסור באיסור נבילה, אין איסור יום
26 הכפורים חל עליו, אף על פי שהוא כולל באיסורו גם מאכלים
27 כשרים.

28 אין חייבים קרבן אלא על השבועה היכולה לחול בין בדרך מניעה
29 מהמעשה ובין בדרך חיוב לעשות מעשה, שכן דרשו לקמן (כה. ביה)
30 מ'לְהַרְע או ל'הִיטִיב' (ויקרא ה. ד) הנאמר בחיוב קרבן שבועה,
31 משמעו דבר וחילופו, והיינו שהיה מקום לשבועה בין ב'לאו'
32 ובין ב'הן'. אבל שבועה שאינה יכולה לחול אלא ב'לאו' ולא ב'הן',
33 אין חייבים עליה קרבן. לפי זה מקשה הגמרא: **בְּשִׁלְמָא לְרִישׁ לְקִישׁ**
34 המעמיד את המשנה בנשבע שלא יאכל חצי שיעור נבילה, שלפי זה
35 **מְשַׁבְּחָתָהּ לֵה בְּלֹאוֹ וְהֵן** – מוצא אתה שבועה זו בדרך של 'לאו' ו'כן',
36 שהרי גם אם נשבע שיאכל חצי שיעור נבילה חלה השבועה, שכיון
37 שלא נשבע אלא על חצי שיעור, נמצא שלא נשבע לבטל מצוה. ואם
38 כן מיושב מה שנאמר במשנה שחייבים על שבועה זו קרבן. **אֲלֵא**
39 **לְרַבִּי יוֹהֲנָן**, המעמיד את המשנה בשיעור שלם והטעם שחלה
40 השבועה [שלא יאכל נבילה] הוא משום 'כולל', וזהו דווקא באופן

41 שהזכיר בפירוש שנשבע שלא יאכל נבילות וכשרות, אם כן **בְּשִׁלְמָא**
42 **'לֹאוֹ מְשַׁבְּחָתָהּ לֵה**, כי יכול הוא להישבע שלא יאכל נבילות
43 וכשרות, ואף על פי שמושבע ועומד חלה השבועה משום 'כולל',
44 **אֲלֵא 'הֵן' חִיבֵי מְשַׁבְּחָתָהּ לֵה**, הרי אם אמר 'שבועה שאוכל נבילות
45 וכשרות', אין חלה שבועה זו על נבילות לבטל שבועת הר סיני.

46 על מנת לתרץ קושיא זו, חזרת הגמרא מהבנתה הקודמת בדברי
47 המשנה. שלעיל (גכ. הקשו, כיצד יתכן שהנשבע שלא יאכל ואכל
48 נבילה חייב, והרי מבואר ברישא שהנשבע שלא יאכל, ואכל אוכלין
49 שאינן ראויין לאכילה, פטור, משום שלא היה דעתו על כך, ובפשטות
50 גם בשר נבילה כלול בזה, שהרי הוא דבר שאינו ראוי לאכילה.
51 והוצרכה הגמרא לתרץ, שבסיפא מדובר שאמר בפירוש שלא יאכל
52 נבילה, אבל אם אמר בסתם, אכן אין נבילה בכלל כוונתו ומהלך זה
53 גרם לקושי בהבנת דברי רבי יוחנן, וכפי שיתבאר בסמוך. כעת חזרת
54 הגמרא מתירוץ זה, ומתריצת את הקושיא ההיא בדרך אחרת: **אֲלֵא**
55 **בֵּין בְּרִישָׁא וּבֵין בְּסִיפָא** מדובר שנשבע שלא יאכל בסתם ולא פירש
56 נבילה, ומה שנאמר ברישא שהנשבע שלא יאכל, ואכל אוכלין
57 שאינן ראויין פטור ומשום שאינם כלולים בכונתו, אינו מדובר
58 בנבילה, אלא **בְּדַרְבָּנָא דְאָמַר רַבָּא**, אדם שאמר **'שְׁבוּעָה שְׁלֹא**
59 **אוֹכֵל, וְאוֹכֵל עֵפֶר פְּטוּר**, משום שלא התכוון לאסור אלא דבר
60 הראוי לאכילה, אבל עפר אינו ראוי, וזו היא כוונת המשנה ב'אוכלין
61 שאינן ראויין, שהוא עפר וכדומה, אבל נבילות, ראויות לאכילה הן
62 מצד עצמן, אלא שהתורה הזהירה שלא לאוכלן, ולכן גם הנשבע
63 בסתם שלא יאכל, הכל במשמע, בין נבילות ובין כשרות, ולריש
64 לקיש חלה השבועה על נבילות דווקא אם נשבע שלא יאכל פחות
65 מכשיעור, ולרבי יוחנן בכל אופן חלה השבועה על נבילות, שהרי
66 כשאמר 'לא אוכל' בסתם כלל בין הדברים המותרים ובין הדברים
67 האסורים, וחלה השבועה על האסורים ב'כולל'. ולפי זה מיושב מה
68 הוקשה לעיל, שאכן מוצא אתה שבועה זו גם בדרך חיוב וב'הן',
69 שאם אמר 'שבועה שאוכל', חלה שבועתו.

70 רב מרי מנסה להביא ראיה לאמור לעיל: **אָמַר רַבִּי מְרִי, אֵף אֲנִי נָמִי**
71 **תְּנִינָא** – אף אנו שנינו במשנה, שנבילות ראויות לאכילה הן, ששנינו
72 (לעיל גכ.), אדם שאמר **'קוֹנֵם אֲשֵׁי נְהִינִית לִי אִם אֹכְלֵתִי הַיּוֹם'** והוא
73 **אוֹכֵל נְבִילוֹת וּטְרִיפוֹת שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים, הָרִי אֲשֵׁתוֹ אֲסוּרָה לוֹ,**
74 **וּמוֹכַח שְׁלוֹן אֲכֻלְתִּי** נופלת גם על נבילות וטריפות, ולכן אם אמר
75 'שבועה שלא אוכל' חלה השבועה גם על נבילות וטריפות.
76 דוחה הגמרא: **הָכֵי הִשְׁתָּא** – וכי ניתן לדמות בין הדברים, **הַתָּם**, בדין
77 שהבאת, **פִּינּוֹן דְּמַעֲקִירָא אוֹכֵל נְבִילוֹת וּטְרִיפוֹת, וְהָדֵר אֲשֵׁתְבַע לֵיהּ**
78 – ואחר כך הדייר את אשתו, ותלה נדרו באכילתו, ודאי דעתו גם על
79 אכילת נבילות וטריפות,

המשך ביאור למס' שבועות ליום שבת קודש עמ' ב

8 על עצמו שיעור אכילה מהכבר, הרי **מֵהַבּוֹת קָמָא** – הראשון
9 שאכל, כבר **עֲבָדִיה לְאִיסוּרֵיהּ** – עשה איסור באכילתו, ואינו יכול
10 להשאל על מה שאכל באיסור. ו**וְאִי דְאָמַר** שבועתו, **'שְׁלֹא אוֹכְלֵנָה'**
11 שבאופן זה האיסור הוא רק באכילת כל הכבר, **מֵאִי אִוְרֵיא** – מדוע
12 נקט רבא דווקא 'אם שיר ממנה פְּנוֹת נשאל עליה, ואם לא נשאר
13 כזית אינו יכול להשאל,

1 הגמרא מבררת האם ניתן להתיר שבועה לאחר שעבר עליה: **אָמַר**
2 **רַבָּא**, אדם שנשבע על **כֶּפֶר** שלא יאכלנה **וְאוֹכְלָהּ**, **אִם שִׁיר מִמֶּנָּה**
3 **פְּנוֹת** הרי הוא נשאל **עָלֶיהָ** אצל חכם ומתיר לו את שבועתו והנותר
4 מותר באכילה, ואף למפרע לא עבר באכילתו. אבל אם **אוֹכְלָהּ**
5 **כּוֹלָהּ**, **אִין נִשְׁאֵל עָלֶיהָ** כיון שכבר עבר על שבועתו ואינו יכול
6 להתירה למפרע. **אָמַר לֵיהּ רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַבָּא לְרַב אֲשִׁי**, חִיבֵי
7 **דְּמִי** – במה מדובר, **אִי דְאָמַר** שבועתו, **'שְׁלֹא אוֹכֵל ככר זו'**, ואסר

שבועות דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכז

אכילתו מרשות היחיד לרשות הרבים ובלעו שם בזמן הליכתו, הרי
 שזו היא הנחתו ותייב חטאת על הוצאה בשבת. אמרו לו חכמים, אין
 להחשיב זאת, משום שאינו מן השם – אין חטאת זו באה מאותו
 השם הגורם לשאר החטאות, שכולן באות משום שם אכילה, ואילו
 זה משום הוצאה.
 ומכאן קשה על רבא: ואם איתא לסברת רבא שאומרים איסור כולל
 באיסור הבא מעצמו, משפחת לה – מוצא אתה חמש חטאות
 באכילה אחת, כגון שאמר 'שבועה שלא אוכל תמרים וחלב, מינו
 דחיל אתמרים חיילא נמי אכלב ככולל. וממה שלא הזכירו חיוב
 זה, מוכח שאין שבועה זו חלה, משום שבועה הוא איסור הבא
 מעצמו ואינו חל על איסור אחר ככולל.
 הגמרא מתרצת שאף על פי שבועה חלה באיסור כולל, לא מנה
 התנא חיוב זה, ומביאה שישה טעמים לכך. טעם ראשון: כי קתני –
 במשנה זו שונים רק איסורים שהם בגדר איסור הפא מאליו, אבל
 איסור הפא מעצמו לא קתני, ולכן לא הזכירה בה שבועה. מקשה
 הגמרא: והרי איסור הקדוש שהוא שנוי במשנה, איסור הבא על ידי
 עצמו הוא, שנעשה הקדוש מוכח דיבורו. מתרצת הגמרא: המשנה
 מדברת בפבור, דקדושתו חלה מאליה כשיצא מדרחם אמו.
 טעם אחר שלא הזכיר התנא חיוב על שבועה: איפעיית אימא כי
 קתני מידי דלית ליה שאלה – שלא ניתן להתירם על ידי שנשאלים
 לחכם, אבל שבועה, דאית ליה שאלה, לא קתני. מקשה הגמרא:
 והרי שנינו הקדוש, והקדוש יש לו שאלה בבכח דבר הקדוש על ידי
 מוצא שפתינו. מתרצת הגמרא: הא אוקמינן – הרי כבר העמדנו את
 המשנה בפבור, ואי אפשר להתיר את קדושת בכור על ידי שאלה
 לחכם מאחר שלא חלה מכת הנדר אלא מאליה.
 טעם שלישי: איפעיית אימא לא הזכיר התנא חיוב שבועה, משום דכי
 קתני חיובי קרבן קבוע, כלומר, שהמין שחייב להקריבו לחטאת הוא
 קבוע, שלעולם מביא בהמה, ואינו משתנה מאדם עשיר לאדם עני,
 אבל חיובי קרבן עולה ויורד – קרבן חטאת התלוי בעשירות האדם
 (שאם הוא עשיר מביא בהמה, ואם עני מביא עוף, ואם אין ידו משגת
 לעוף מביא עשירית האיפה סולת) לא קתני, ולכן לא מוזכר במשנה
 חיוב שבועה, שהרי חיוב שבועת ביטוי הוא בקרבן עולה ויורד.
 מקשה הגמרא: והרי שנינו במשנה איסור טמא שאכל את הקדוש,
 דחיובו קרבן עולה ויורד הוא. מתרצת הגמרא: המשנה מדברת
 בפשיא, והיינו מלך, ורבי אליעזר היא, דאמר (דוריות י), נשיא שהיה
 טמא ואכל קדשים בשוגג מביא שעיר לחטאתו, ואינו כשאר העם
 שחייבים על כך בקרבן עולה ויורד.
 טעם רביעי: רב אשי אמר, התנא לא הזכיר חיוב שבועה משום דכי
 קתני מידי דחילא בפשיעור – שבמשנה זו שונים רק האיסורים שאין
 חיובם חל בפשיעור הפחות מכזית, אבל שבועה, דאם פירש שלא
 יאכל כל שהוא חיילא אפחות מפשיעור לא קתני. מקשה הגמרא:
 והרי הקדוש ששנוי במשנה, וחיוב אשם מעילות בא על שוה ויורד.
 ואפילו אם אכל פחות מכזית. מתרצת הגמרא: הא בעינן על כל פנים
 שוה פרומה, שזהו שיעור מעילה, אבל בשבועה אין שיעור כלל,
 ולכן לא הזכירה במשנה.
 טעם חמישי: ורב אשי מאוריך אמר בשם רבי יורא, התנא לא
 הזכיר חיוב שבועה משום דכי קתני – שבמשנה זו שונים רק
 האיסורים שזדונו בקרת, אבל איסור שזדונו בלאו בלבד, כמו
 שבועת ביטוי, לא קתני. מקשה הגמרא: והרי אשם הבא על מעילה
 דזדונו אינו אלא לאו, וקתני חיובו במשנה.

משום דהשוי אהשביה – שהחשיב אותם באכילתו, וגילה על עצמו
 שאינו קץ בהן, אלא הפא באומר 'שבועה שלא אוכל' מי אהשביה
 – וכי הוכיח במעשיו שנבילה חשובה לו כדבר מאכל, כדי שנאמר
 שהיא כלולה בכונת לשונו.
 אף שכלל הוא שאין איסור חל על איסור, אך אם היה האיסור
 האחרון בגדר 'איסור כולל' או 'איסור מוסף', הרי הוא חל על
 הראשון. ועניינם של שני גדרים אלו הוא, שכאשר האיסור האחרון
 מוצא מקום לחול בפרט מסוים (שבו לא קדם לו איסור אחר), מתוך
 כך חל הוא לגמרי, ואפילו לגבי הפרט שהיה עליו איסור מקודם. כגון
 חלב של קדשים אסור הוא באכילה משום חלב ומותר להקטרה על
 המזבח, וכשנעשה נותר, נוסף על חתיכה זו עצמה איסור הקרבה
 (שהיתה מותרת בהקרבה מקודם), ומתוך שחל עליה איסור נותר
 לגבי ההקרבה חל הוא גם לענין האכילה, אף שהיתה אסורה
 באכילה מקודם (משום חלב), ואופן זה, שהוספת האיסור היא
 בחתיכה עצמה, נקרא 'איסור מוסף'. לעומת זאת, נבילה שהיתה
 אסורה באכילה, כשנכנס יום הכפורים מתוך שהוא כלל באיסורו את
 הדברים הכשרים (שלא היה עליהם איסור אכילה מקודם), חל גם על
 נבילה, ודרך זו, שאין ההוספה בחתיכה עצמה אלא בדברים אחרים,
 נקראת 'איסור כולל'.
 בין התנאים הסוברים שאיסור חל על איסור ב'איסור מוסף', יש
 הסוברים שכמו כן חל ב'איסור כולל' ויש שאין סוברים כן, רבא
 מבאר את מחלוקתם: אמר רבא, מאי טעמא דמאן דאית ליה
 שאיסור חל על איסור באיסור כולל, ומשיב: מידי דהנה איסור
 מוסף – מאותו הטעם שאיסור חל על איסור באיסור מוסף,
 שבשניהם מתוך שהאיסור האחרון חל לגבי הפרט המותר, חל גם על
 הפרט האסור מקודם. ומאן (דפטר) דלית ליה איסור כולל אלא
 איסור מוסף בלבד, דעתו דכי אמר איסור מוסף פחדא חתיכה
 בשתי חתיכות לא אמרינן – שסברא זו (שמתוך שחל לזה חל גם
 לזה) נכונה בחתיכה אחת, שמתוך שחל עליה שם איסור לענין
 שהיתה מותרת בו חל עליה אותו האיסור לגמרי והיינו גם לענין
 שהיתה אסורה בו, אבל מחתיכה אחת לשניה אין אומרים שמתוך
 שחל האיסור על חתיכה זו (שהיתה מותרת) חל גם לגבי השניה
 (שהיתה אסורה).
 רבא מביא הלכה התלויה בנושא הנל: ואמר רבא, למאן דאית ליה
 איסור כולל, אדם שאמר 'שבועה שלא אוכל תאנים', וחרו ואמר
 'שבועה שלא אוכל תאנים וענבים', מינו דחיל אענבים חייל נמי
 אתאנים – מתוך שחלה השבועה השניה על ענבים חלה גם על
 תאנים, ואם אכל תאנים חייב על שתי השבועות. שואלת הגמרא:
 פשימא, שהרי זו דוגמא של איסור כולל. משיבה הגמרא: מהו
 דתימא, רק באיסור הפא מאליו אמרינן כולל, אבל באיסור הפא
 מעצמו – הבא מכת האדם, כגון שבועה, לא אמרינן כולל. קא
 משמע לן.
 הגמרא מקשה על רבא: מתיב רבא בריה דרבא, שנינו במשנה
 (כריתות יג), יש אוכל אכילה אחת וחיוב עליה ארבע חטאות ואשם
 אחר. ואלו הן האיסורים שמתחייב מחמתם, טמא שאכל חלב והוא
 נותר מן המוקדשין ביום הכפורים, ואם היה שוגג חייב ארבע
 חטאות: א. משום חלב, ב. משום נותר, ג. משום יום הכפורים, ד.
 משום טמא שאכל קדשים. וחייב אשם אחד משום מעילה, שהרי
 נהנה מקדשים. וכל חמשת האיסורים הללו חלים אחד על השני,
 חלקם משום איסור כולל וחלקם משום איסור מוסף. רבי מאיר
 אומר אף אם היתה שבת והוציא לחלב זה בתוך פיו בשעת

המשך ביאור למס' שבועות ליום שלישי עמ' ב

ריש לקיש מאי טעמא לא אמר רבי יוחנן שבועה חלה על
 איסור נבילה ככולל. משיבה הגמרא: אמר לך ריש לקיש, כי אמרינן
 'איסור כולל', והיינו שאיסור הכולל עמו דברים נוספים חל על
 איסור אחר,

ואילו לריש לקיש אין דרך להעמידה באופן המוסכם על כולם, שאם
 אתה מעמיד בסתם, אינה אלא כשיטת רבי עקיבא (הסובר שהנשבע
 בסתם שלא יאכל דעתו על כל שהוא), ואם אתה מעמיד במפרש
 שלא יאכל חצי שיעור, אינה אלא כחכמים ולא כרבי עקיבא. אלא